

Intencionalita

Intencionalita, která je charakteristickým znakem myšlení (vůbec vědomí) jako aktu, je něčím jiným než šifrou, kterou je možno a nutno dešifrovat. Tou je třeba písmo, tedy napsaný nebo vytištěný text. Ale ten je pouze stopou myšlení; tak jako myslivec (nebo stopař) rozpoznají ze stop, kdo tudy šel (nebo co tudy šlo) a před jakou asi dobou, je možno z nějakého starého pergamenu nejen rozluštit, o čem se tam píše, ale z jaké doby asi pochází (např. při ověřování, zda je ta památka pravá nebo zda to je padělek). Ale pokud pochopíme, co bylo jako myšlené (zamýšlené) v textu zapsáno (a tedy zašifrováno), není resp. nemusí být naším jediným cílem sám „obsah“ textu (ten termín ovšem není dobrý, protože smysl či význam není v textu „obsažen“, nýbrž text zůstává jen návodem k tomu, jak znovu vymyslet to, co při psaní textu bylo myšleno), ale ono myšlení, které do textu jako jakási „stopa“ sice proniklo, ale spíše nevědomky, okrajově a nezáměrně. V tom případě, že nám jde právě o to, „jak“ autor textu myslel (na rozdíl od toho, na „co“ myslel resp. „co“ mínil), je naším hlavním cílem pochopení autora. (Z toho je zřejmé, že jako každá činnost, také myšlení po sobě nechává i stopy nezáměrné.)

To, že stopa k něčemu dalšímu poukazuje, však není ještě příklad intencionality, neboť stopa v sobě nechová žádnou „intenci“; to, že o něčem dalším vypovídá, není jejím záměrem, nýbrž „vypovídá“ o něčem nezáměrně, mimoděky, bez specifického zaměření. Pokud je ve stopě nějaké takové zaměření možno rozpoznat a odkrýt, pak nejde o záměr stopy samé, ale toho, kdo tam tu stopu záměrně zanechal nebo uložil, případně naopak „stopu zametl“, skryl. V onom záměru je ovšem vždy něco z myšlení, ovšem jen pokud je zúženě nepřisuzujeme pouze člověku. Pro nás je však nejdůležitější právě lidské myšlení, a zejména takové lidské myšlení, které si od prvních momentů po narození postupně osvojuje tzv. reflexi, tj. schopnost obrátit pozornost k sobě samému a ke svému průběhu. Možná to vypadá dost nepřesvědčivě, ale nemůže být sporu o tom, že právě v reflexi a reflexí se myšlení osvobozuje od svých fyziologických vazeb a uvolňuje se k výkonům, jichž by bez reflexe nikdy nemohlo dosahovat. A reflexe sama je možná jen díky tomu, že myšlení je vybaveno intencionalitou, kterou může stále lépe ovládat a nakonec ji tak zaměřit na myšlení samo.

(Písek, 030718-2.)